

Aikuisena maahan muuttaneet suomen kielen oppijoina

Kielellisen tuen tarve korostuu erityisesti silloin, kun maahanmuuttajat tähtäävät oman ammattitaitonsa mukaiseen työhön. Tämän vuoksi esimerkiksi työpaikoilla olisi hyvä järjestää kielitaidon kehittämismahdollisuuksia. Maahanmuuttajien kielen käyttöä kannattaa tukea myös erityisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Poliittikkakatsauksen keskeiset teemat käsittelevät suomen kielen oppimista aikuisena maahanmuuttajana Suomessa. Katsaus keskittyy erityisesti kielen oppimisprosessin haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä siihen, miten erilaiset taustatekijät, kuten aiempi koulutustaso, kulttuuritausta ja suomen kielen käyttömahdollisuudet vaikuttavat oppimiseen.

Johdanto

Maahanmuuton myötä Suomessa asuu enenevässä määrin henkilöitä, jotka oppivat ja käyttävät suomea toisena kielenään. *Toinen kieli* on vakiintunut englannin *second language* ja ruotsin *andraspråk* -käsitteiden suomenkieliseksi vastineeksi jo 1990-luvun alussa.¹ Myös lyhenne S2 on tullut alan ammattilaisten keskuudessa käyttöön melko varhain, ja viime vuosina sitä on alettu viljellä yhä enemmän myös mediassa. Niinpä tätä lyhennettä käytetään myös tässä tutkimusperustaisessa katsauksessa, joka keskittyy aikuisten suomea toisena kielenä oppivien kielikoulutuksellisiin lähtökohtiin sekä kielitaidon kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin.

Politiikkasuositukset kohdistuvat erityisesti aikuisten kielikoulutuksen tarjontaan ja toteutukseen sekä S2-oppimisen tukemiseen työpaikoilla. Useimmat katsauksessa tarkasteltavat näkökulmat ovat sovellettavissa myös ruotsiin toisena kielenä.

Toista kieltä opitaan toisten tuella

Tieteellisissä yhteyksissä ensikieli (*first language*, vrt. *mother tongue* 'äidinkieli') ja *toinen kieli*² muodostavat vakiintuneen käsiteparin. Toisella kielellä viitataan kieleen, jota opitaan ensikielen jälkeen sellaisessa

¹ Latomaa & Tuomela 1993.

² Toisinaan tieteellisissä yhteyksissä käytetään myös käsitettä *additional language* kaikista ensikielen jälkeen opittavista kielistä; tälle käsitteelle ei kuitenkaan ole vakiintunut suomenkielistä vastinetta. Huomioita on kiinnitetty siihen, että vakiintunut *first-second*-käsitteistö häivyttää yksilöiden monikielisyyttä; kyseessä voi siis hyvin olla esimerkiksi yksilön järjestyksessä viides eikä toinen kieli.

Toisen kielen oppiminen eroaa vieraan kielen oppimisesta.

kieliympäristössä, jossa kyseistä kieltä käytetään yleisesti vuorovaikutuksessa. Toisen kielen oppiminen tapahtuu sikäli ensikielen tapaan, että prosessia vie eteenpäin ennen muuta kielen käyttäminen toisten kanssa luonnollisessa ympäristössä, mutta erona on se, että toinen kieli tulee osaksi oppijansa elämää vasta varhaislapsuuden jälkeen – monilla vasta aikuisiällä.

S2-opetuksen tavoite puolestaan on tukea ja nopeuttaa tätä luontaista, aidossa kieliympäristössä tapahtuvaa oppimista, ja siksi sen ydintä on rohkaista opiskelijoita kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa ja ohjata kielellisten ilmausten ja ilmiöiden havainnointiin tavalla, joka tukee meneillään olevaa oppimisen vaihetta ja edistää kunkin omaa oppimista myös luokan ulkopuolella.³ Viime aikoina opetuksessa on alettu korostaa yhä enemmän myös monilukutaitoa ja monikielisten resurssien hyödyntämistä oppimisen tukena. Nämä lähtökohdat ovat läsnä kaikkien koulutusasteiden S2-opetuksessa, ja ne näkyvät vahvasti myös kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa.⁴ Ajantasaisiin pedagogisiin lähtökohtiin nojaava ja laadukaskaan opetus ei silti voi rajattomasti nopeuttaa ja tehostaa toisen kielen oppimista; kyseessä on hyvin yksilöllinen ja luonnostaan melko hidaskäyttöinen prosessi, johon ovat vaikuttamassa monet tekijät.

Toisen kielen oppimisprosessi on yleensä myös melko erilainen kuin vieraan kielen oppimisprosessi, joka tapahtuu kyseisen kieliyhteisön ulkopuolella ja painottuu luokkahuone- tai kurssiympäristöön. Vieraasta kielestä (*foreign language, främmande språk*) on kyse opiskeltaessa esimerkiksi saksaa tai kiinaa Suomessa tai suomea ulkomailla. Suomea opetetaan vieraana kielenä monissa yksityisissä kielikouluissa ja lähtömaakoulutusta järjestävissä yrityksissä sekä useissa yliopistossa eri puolilla maailmaa.⁵

On kuitenkin tavallista, että erilaiset oppimisen tavat ja ympäristöt myös limittyvät ja vuorottelevat yksilön elämänkaaren aikana. Esimerkiksi monet Aasian maista Suomeen hoitoalalle rekrytoidut sairaanhoitajat opiskelevat suomen kielen alkeet ensin lähtömaassaan tai työnantajan kustantamalla verkkokursseilla ja tavallaan muuntuvat siis vieraan kielen oppijoista toisen kielen oppijoiksi siinä vaiheessa, kun suomesta muuton myötä tulee kiinteä osa heidän arkista kieliympäristöään.

Toisaalta aina on ollut myös henkilöitä, jotka eivät katso juuri tarvitsevansa uuden asuinympäristönsä kieltä arjessaan, vaikka mahdollisuuksia sen oppimiseen toisena kielenä olisikin tarjolla. Suomessa esimerkiksi englannin kielellä pärjääminen omassa työssä ja muissa sosiaalisissa verkostoissa, asumisen lyhyeksi ennakoitu kesto tai tiiviin omankielisen yhteisön riittävyys omien arkisten ja sosiaalisten tarpeiden kannalta voivat selittää tätä valintaa.⁶

Tarve suomen kieleen panostamiseen saattaa silti ajankohtaistua myöhemmin elämäntilanteen tai työmarkkina-aseman muuttuessa. On tavallista, että pitkään kotivanhempana olleet hakeutuvat kielikursseille vasta asuttuaan Suomessa useita vuosia. Viime aikoina monet sotaa paenneet, aiemmin ehkä useitakin kertoja Suomessa kausitöissä olleet ukrainalaiset ovat oleskelun pitkittyessä päätyneet panostamaan määrätietoisesti suomen kielen oppimiseensa; tämä on tullut selkeästi esiin käynnissä olevassa monitieteisessä tutkimushankkeessa Kieli, kiinnittyminen ja kuuluminen.⁷ Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan

3 Vaarala ym. 2016; Kotilainen ym. 2019.

4 Opetushallitus 2022.

5 Raunio 2013; Schleicher & Suni 2021.

6 Ilikkanen 2020; Intke-Hernandez 2020.

7 2023–2027; Jyväskylän yliopisto; esim. Suni 2024.

riittämätön suomen kielen taito on keskeinen ukrainalaisten työllistymistä hidastava tekijä Suomessa.⁸ Vastaavasti esimerkiksi englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelleet tai englantia konsernikielenään käyttävissä yrityksissä työskennelleet saattavat suunnitelmiansa muuttuessa tai työllistymishaasteita kohdatessaan havahtua suomen kielen taidon tarpeeseen. Tämä on epäsuorasti nähtävissä esimerkiksi Yleisten kielitutkintojen osallistujatiedoissa: tarve osallistua kielitestiin kielitaidon osoittamiseksi uutta työpaikkaa tai parempia työtehtäviä varten ilmenee monilla vasta useiden vuosien Suomessa-asumisen jälkeen.

Vastaava kehityskulku on tarpeen ennakoida myös houkuteltaessa ns. kansainvälisiä osaajia Suomeen; vaikka suomen tai ruotsin kielen hallinta ei etenkään alussa näyttäytyisi välttämättömyytenä, useimmat tulijat tunnistavat ennen pitkää uuden asuinympäristönsä kielen osaamisen edistävän oleellisesti viihtymistään, integroitumistaan ja työllistymistään. Erilaisten palvelujen tarjoaminen englanniksi voi auttaa heidät sujuvasti alkuun, mutta se ei takaa heidän kiinnittymistään Suomeen tavoitellulla tavalla.

Moni tarvitsee sekä suomea että englantia

Vaikka suomen kielellä on kiistaton asema yhteiskunnan valtakielenä, myös englannilla on globaalina viestintävälillä paikkansa maahanmuuttaneiden keskuudessa. Moni aikuisena Suomeen muuttanut työllistyy ensisijaisesti englannin kielen taitonsa turvin tai ohjautuu Suomessa englanninkieliselle koulutuspolulle, vaikka haluaisikin opiskella ja työskennellä mieluummin suomeksi.⁹ Toisaalta osa niistä, joiden suomen kielen taito on jo kohtalaisen vahva, tarvitsisi Suomessa myös englannin taitoa työllistyäkseen,¹⁰ koska siihen suhtaudutaan eräänlaisena työelämän perustaitona. Vastaavasti englannin kielen taitoa tarvitaan suomenkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskeltaessakin, koska osa opetuksesta voi olla englanniksi ja tämän kielen osaamista edellytetään myös opiskelutehtävien tekemisessä.¹¹

Englannin osaamisesta on Suomeen muuttavalle paljon hyötyä, koska se helpottaa asioiden itsenäistä hoitamista ja alkuvaiheen integroitumista.¹² Suomen kielen oppimisenkin kannalta englannin rooli on moninainen: englantia tukikielenä hyödyntäviä itseopiskelumateriaaleja on saatavilla paljon, ja useimmat suomalaiset pystyvät myös sujuvasti selittämään ilmausten merkityksiä ja käyttötapoja englanniksi, mistä on usein apua. Samalla kuitenkin välitöntä tarvetta suomen kielen oppimiseen ja käyttöön on englantia osaavilla aikuisilla vähemmän kuin niillä, jotka eivät voi siihen arjessaan turvautua.¹³ Moni Suomeen muuttanut turhautuu siihen, että keskustelujen kieleksi valikoituu suomalaisten aloitteesta englantia eikä mahdollisuuksia suomen kielen käyttöön vuorovaikutuksessa siksi juuri tarjoudu.¹⁴ Samoin on havaittu, että suomenkielisissä korkeakouluopinnoissa englanninkieliset materiaalit voivat osaltaan rajoittaa sekä suomen kielen että sisältöjen oppimista – esimerkiksi oman alan suomenkielinen käsitteistö ei tule tutuksi, kun etenkin opintojen loppuvaiheissa opiskelu on usein pitkälti itsenäistä ja materiaalit englanninkielisiä.¹⁵

Englannin kielen taidolla on kohtalaisia vaikutuksia kotoutumiseen ja toisen kielen oppimiseen.

8 TEM 2023.

9 Leskinen 2023.

10 Integra 2021.

11 Saarikivi & Koskinen 2023.

12 Iikkanen 2020; Intke-Hernandez 2020.

13 Suni 2011.

14 Scotson 2020; Ruuska 2020; Kim ym. 2022.

15 Honko & Tervola 2023.

Kyse on usein myös tottumuksesta: kielenvalinta vakiintuu ihmissuhteissa nopeasti, ja sitä on harvoin luontevaa muuttaa enää myöhemmin. Siksi esimerkiksi suomalainen puoliso ei ole välttämättä tae siitä, että suomenkielisiä vuorovaikutustilanteita tarjoutuu paljon, jos suhde on alkuaan lähtenyt rakentumaan englanniksi tai jollakin muulla kielellä. Perheiden kielipolitiikka muotoutuu aina omanlaisekseen, ja esimerkiksi neuvolatoiminnassa onkin tärkeää rohkaista perheitä ylläpitämään monikielisiä resurssejaan ilman painetta alkaa pitäytyä esimerkiksi vain asuinmaan valtakielen käytössä.¹⁶

Englanti on jo pitkään myös ollut kansainvälistyvän Suomen kiistaton *lingua franca* eli kieli, jota eri kielitaustoista tulevat käyttävät keskinäisenä viestintävälineenään. Nykyään myös suomi toimii yleisesti *lingua franca* eri yhteyksissä. Esimerkiksi S2-oppijoiden työpaikkaohjaajina toimii jo paljon sellaisia henkilöitä, jotka ovat itsekin oppineet suomea toisena kielenään. Heidän on muita helpompi asettua S2-oppijoiden tilanteeseen ja kohdentaa ohjaustaankin sellaisiin kielellisiin käytänteisiin ja piirteisiin, jotka todennäköisesti vaativat harjoitusta.¹⁷ Nämä yleistyvät asetelmat osaltaan murtavat sitä melko tavallista oletusta, että paras kielellinen esikuva oppijoille olisi aina nimenomaan opittavaa kieltä äidinkielenään käyttävä henkilö. Toisen kielen oppimisympäristössä kaikki tarjolla oleva kieli toimii kielellisenä mallina, eikä esimerkiksi yhden puhujan puheen aksentti siksi ”tartu”. Jo lähtökohtaisesti vuorovaikutustilanteet edellyttävät vastaantuloa toisen osapuolen ymmärtämiseksi ja neuvottelua yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Aikuiset ja lapset oppivat kieltä hyvin erilaisista lähtökohdista.

Aikuisella suomenoppijalla on taitoja jo aloittaessaan

Yleinen käsitys on, että lapset oppivat aikuisiin verrattuna uuden kielen nopeasti ja helposti, mutta tutkimustiedon valossa asia ei ole näin yksioikoinen. Ensinnäkin lapsella ja aikuisella on kielessä eri verran ja erilaista opittavaa. Siinä missä lapsen tarvitsema kieli on paljolti tässä ja nyt näkyviin ja tapahtuviin konkreettisiin asioihin liittyvää, on aikuisella alusta asti tarve ilmaista myös kompleksisempia asioita abstraktejakin käsitteitä käyttäen sekä tuottaa ja ymmärtää paitsi puhuttua myös kirjoitettua kieltä. Aikuisella on siis suhteessa enemmän opittavaa ja myös kipeä vertailukohta omassa aikuistasoisessa äidinkieli(t)en hallinnassaan.

Myös lasten ja aikuisten vahvuudet oppijoina asettuvat eri kohtiin. Lapsella on noin 12-vuotiaaksi asti herkkyys oppia uuden kielen äännejärjestelmä, puherytmi ja intonaatio yhtä hyvin kuin hän on oppinut ne ensikielessään ensimmäisten elinvuosiansa aikana; tätä vanhemmilta se harvoin onnistuu.¹⁸ Lapsi myös poimii leikin tai muun yhteisen toiminnan lomassa taajaan toistuvia ikätasoisia ilmauksia käyttöönsä jäljittelemällä niitä ja kokeilemalla niitä sitten muissakin yhteyksissä. Samalla hän saa hoivaajalta jatkuvaa kannustusta ja vahvistusta kokeiluihinsa. Näin kehittyvä puheen luontevuus ja sujuvuus vahvistavat vaikutelmaa lasten ylivoimaisuudesta kielenoppijoina aikuisiin verrattuna. Aikuisten puheessa tyypillisesti kuuluu ensikielen vaikutuksesta ns. aksentti, eikä heillä useinkaan ole yhtä otollista ja toiminnallista ympäristöä puhutun kielen oppimiseen kuin lapsilla. Aikuisellekin mahdollisuus harjoitteluun ja vuorovaikutuskumppanin tukeen on silti tärkeä.

¹⁶ Ikkänen 2020.

¹⁷ Kuorelahti 2022; Suomalainen 2023.

¹⁸ Abrahamsson & Hyltenstam 2008.

Aikuisen kielenoppijan vahvuuksiin puolestaan kuuluvat yleinen maailmantieto, ”valmiin” ensikielen järjestelmän ja muidenkin elämän varrella karttuneiden kielellisten resurssien tuottama kielitaju sekä laaja ja vakiintunut käsitejärjestelmä, joiden varaan uuden kielen hallinta lähtee rakentumaan. Useimmilla on myös kokemusta tavoitteellisesta opiskelusta koulussa ja ennestään tuttuja kielenoppimisstrategioita, joita voi valjastaa uuden kielellisen tiedon jäsentämiseen ja käsittelyyn. Valtaosalla aikuisista on myös valmiudet oppia uutta kieltä alusta asti paitsi puhutussa myös kirjoitusjärjestelmään nojaavaa, on käsitys lukemisen ja kirjoittamisen perusideasta jo olemassa ja sen varaan päästään monikanavaista suomen kielen oppimista ja luku- ja kirjoitustaidon hallintaa siten rakentamaan.¹⁹

Jo alkukartoituksessa on tärkeää tunnistaa ne, joilla on katkonaisen tai muuten niukan koulutaustan myötä merkittäviä haasteita perustaidoissaan (luku- ja kirjoitustaidon lisäksi mm. numeeriset taidot), jotta heille voidaan turvata mahdollisuudet kehittää niitä tarpeitaan vastaavassa koulutuksessa.²⁰ Kyse ei ole vain yksilön kielestä ja luku- taidosta vaan myös laajemmin koulutusköyhyyteen puuttumisesta ja eriarvoistumiskehityksen estämisestä.

Koulutustausta heijastuu kielenoppimisen tapaan ja tavoitteisiin.

Yhtä tärkeää on kuitenkin löytää mielekkäät kielikoulutusväylät myös heille, joiden opiskelutaidot ovat erittäin vahvat ja jotka tähtäävät esimerkiksi kielellisesti vaativaan asiantuntijatyöhön.²¹ Etenkään muualla hankittua korkea-asteen koulutusta ei ole Suomessa helppo hyödyntää; korkeakoulutetuista maahan muuttaneista merkittävä osa päätyykin Suomessa muuhun kuin koulutustaan ja koulutustasoaan vastaavaan työhön samaan aikaan, kun ulkomailta pyritään houkuttelemaan korkeasti koulutettuja asiantuntijoita Suomeen.²² Erilaisiin valmistaviin ja täydentäviin opintoihin sekä edistyneen tason kielikursseihin on viime vuosina alettu tästäkin syystä panostaa etenkin korkeakoulutuksessa.²³

Useimmat tulijat asettuvat näiden profiilien välimaastoon. Kaikilla heilläkin on yksilölliset vahvuutensa, elämänsisällönsä ja työuransa sekä kieli- ja koulutustaustansa.²⁴ Osalla aikuisista S2-oppijoista on myös uuden oppimista vaikeuttavia traumoja tai vastaavia diagnosoimattomia oppimisvaikeuksia kuin kanta- väestöön kuuluvillakin. Ensikielisille suunnatut menetelmät eivät sellaisenaan sovellu maahanmuuttaneiden oppimisvaikeuksien arviointiin, sillä arviointivälineet ovat kieli- ja kulttuurisidonnaisia; oppimisvaikeuksien luotettava tunnistaminen edellyttää oppijan kieli-, kulttuuri ja koulutustaustan tuntemista sekä myös kotoutumisprosessiin ja toimintaympäristöön perehtymistä.²⁵

Kieltä opitaan myös töissä

Toisen kielen oppiminen on samanaikaisesti sosiaalinen ja kognitiivinen prosessi. Oppiminen ei ole vain yksilön ponnistelua sanojen ja rakenteiden parissa, vaan se edellyttää osallisuutta ja toimintaa kieliyhteisössä. Aikuisten suomenoppijoiden on siis tärkeää päästä mukaan sellaisiin yhteisöihin, joissa he voivat käyttää suomea monipuolisesti aidossa vuorovaikutuksessa.

19 Tammelin-Laine 2015.

20 Suni & Tammelin-Laine 2020.

21 Hirard & Eskola-Kronqvist. 2018; Integra 2021; Viinanen 2024.

22 Martelin ym. 2020; Ndomo 2024.

23 Ks. esim. Jäppinen & Komppa 2022.

24 Ks. esim. Huhta ym. 2019; Mustonen ym. 2023.

25 Arvonon, Katva & Nurminen 2010.

Työpaikka on tällainen yhteisö, jossa kieltä opitaan luonnollisessa ympäristössä. Kotoutumiskoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja korkea-asteella pyritäänkin edistämään sitä, että opiskelijat pääsevät kehittämään alakohtaisen suomen kielen hallintaansa oman alansa työpaikoilla. Työllistyminen on paitsi virallisesti asetettu maahanmuutto- ja koulutuspoliittinen tavoite myös yksilötasolla keskeinen päämäärä. On tärkeää, että tuntumaa työelämään ja alakohtaiseen kielenkäyttöön saadaan jo opintojen aikana. Sekä kotoutumiskoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa että korkea-asteella opiskelevilla on kuitenkin ilmeisiä vaikeuksia päästä tekemään edes opintoihinsa sisältyviä harjoitteluja työpaikoille. Työnantajat vetoavat herkästi siihen, että työyhteisöllä ei ole aikaa ja valmiuksia ohjata opiskelijoita, jotka vasta opettelevat suomea. Ilmiö kertautuu sijaisuuksia ja pitkäaikaisia työtehtäviä täytettäessä.²⁶ Työpaikoilla tarvitaan avointa keskustelua kielellisistä käytänteistä, kun työyhteisö monikielistyy ja osa työntekijöistä tai harjoittelijoista oppii ja käyttää suomea toisena kielenään.²⁷

***Kielitaito ei kartu
kaikissa työtehtävissä
ilman tietoista panostusta.***

Työpaikallakaan kielenoppimista ei tapahdu automaattisesti. Sandwallin (2013) Ruotsin svenska för invandrare -koulutuksen työelämäjaksoilla toteuttama väitöstutkimus osoitti, että moni opiskelija sai päivittäin tehtäväkseen vain mekaanisia, yksin suoritettavia tehtäviä. Vuorovaikutusta ohjaajan tai muiden työkavereiden kanssa oli vain muutamia minuutteja työpäivää kohti. Lønsmann (2020) puolestaan on todennut Tanskassa kielikoulutukseen sisältyvien työpaikalla toteutettavien kieliharjoittelujen epäonnistuvan pahoin tavoitteessaan edistää pakolaisten työllistymistä ja voimaantumista; hallitsevassa ”työllistymispuheessa” vastuu säilytetään pakolaisille itselleen ja samalla erilaiset rakenteelliset rajoitteet ohitetaan. Suomessa havainnot ovat olleet myönteisempiä: mielekkäät työtehtävät ja runsas vuorovaikutus tukevat ainakin korkeakoulutettujen kielenoppimista kotoutumiskoulutuksen työelämäjaksoilla.²⁸

Ammatillisia ja kielellisiä tavoitteita vastaavien työharjoittelupaikkojen löytäminen on silti todellinen haaste nopeankin polun opiskelijoille.²⁹

Strømmer (2017) on väitöskirjassaan toteuttanut etnografisen havainnointi- ja haastattelututkimuksen siivoustyötä tekevien maahanmuuttajien parissa analysoiden sitä, mitä mahdollisuuksia ja esteitä kielenoppimiselle tämä tyypillinen sisääntuloammatti sisältää. Yksin tyhjiä tiloja siivoavalle kielenoppimisen mahdollisuuksia tarjoavat lähinnä työympäristön tekstit ja radion kuuntelu, koska työpaikalla ei tapaa ketään, kenen kanssa puhua, mutta kielitietoisella ohjauksella ja S2-oppijoiden kielelliset tarpeet huomioivalla työparien suunnittelulla suomen kielen käyttöä voidaan siivoustyössäkin lisätä luontevasti.

Kansainvälisten rekrytointien yhteydessä kielitaidon kehittämisen edellytykset on myös tärkeää turvata. Aloilla, joihin kohdistuu virallisia kielitaitovaatimuksia, on toteutettu lähtömaakoulutuksia jo pitkään.³⁰ Vaaditun kielitaidon saavuttaminen on aikaa vievä prosessi, ja moni korkeakoulutettu joutuukin Suomessa edelleen aloittamaan koulutustasoaan alemman tason tehtävissä – esimerkiksi sairaanhoitajat lähihoitajina tai jopa hoiva-avustajina – kunnes asetettu tavoitetaso on saavutettu ja laillistamisprosessi läpäisty. EU/Eta-alueen ulkopuolelta tulevien lääkäreiden on tämän prosessin aikana suoritettava myös laillistamiskoulutus, ja esimerkiksi heidän erityisalan sanastonhallintansa ja kirjoittamistaitonsa ovat olleet alalla tutkimuksen kohteina.³¹

26 Lehtimaja ym. 2021; Mustonen & Puranen 2021.

27 Ks. Kotilainen ym. 2022.

28 Haikala 2015; Männistö 2020; Seppälä 2022.

29 Ruuska 2023.

30 Esim. Rainio 2013; Vartiainen ym. 2018.

31 Tervola 2019.

Kielenoppimisen tuen tarve jatkuu myös työllistymisen jälkeen.

Ulkomailla tutkintonsa suorittaneiden terveydenhuollon ammatillisen kielitaidon on todettu kehittyvän hyvin, kunhan he pääsevät Suomessa mukaan oman alansa työyhteisöön; vähintään vuoden oman alansa työtä suomeksi tehneiden ammatillinen suomen kielen taito on selvästi parempi kuin niillä, joilla ei tätä mahdollisuutta ole ollut, vaikka yleiskielitaito olisikin heidän kanssaan samalla tasolla.³² Kynystä päästä mukaan työelämään kannattaa siis pyrkiä määrätietoisesti alentamaan ja samalla tarjota yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa kielikoulutusta. Käytännössä kaikissa korkeakoulutusta edellyttävissä tehtävissä tarvitaan monipuolisia tekstitaitoja, ja tutkimusten mukaan kirjoittamisen taito kehittyy yleensä osa-alueista hitaimmin. Tuen tarve jatkuu siis sillä osa-alueella pidempään kuin muilla.

Työpaikalle tuotu kielikoulutus ja suomea toisena kielenään käyttäville nimetyt kielimentorit ovat käytännössä osoittautuneet toimiviksi ratkaisuksi. Pohjoismaissa nämä toimintamallit alkoivat yleistyä ensin Ruotsissa vanhustenhoidon alalla.³³ Suomessa työpaikalle tuotua kielikoulutusta toteutetaan nykyään sekä julkisen sektorin tukemana (mm. Työpaikkasuomi-koulutukset) että yritysten itse rahoittamina ratkaisuin. Mallien toimivuuteen kohdistuu myös tutkimusta.³⁴

Kielitaidon kehittymien vie aikaa

Toisen kielen oppimiseen vaikuttaa moni tekijä, eikä prosessin kulkua voi siksi ennustaa esimerkiksi maasaoloajan tai kielen opiskelun määrän perusteella. Vaikka Suomessa asumisen keston piteneminen ja kielikoulutukseen osallistuminen tyypillisesti lisäävät todennäköisyyttä korkean kielitaitotason saavuttamiseen, ei suhde ole staattinen eikä aina edes lineaarinen.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitetasoksi on kaikilla kielitaidon osa-alueilla asetettu Eurooppalaisen viitekehysten taso B1.1, jota kuvataan toimivaksi peruskielitaidoksi. Kattavaa ja yhteismitallista tutkimustietoa kotoutumiskoulutuksen aikana saavutettavasta kielitaidosta ei ole saatavilla, mutta jo tähänastisten tutkimusten ja kartoitusten pohjalta voidaan melko luotettavasti todeta, että huomattava osa opiskelijoita ei vielä yllä tälle tasolle noin vuoden kestävän kotoutumiskoulutuksen aikana.

Huhta ym. (2017) ovat analysoineet kotoutumiskoulutuksen osallistujien (n=286) taustatietojen ja alkukartoitukseen sisältyvien oppimisvalmiustestien yhteyttä koulutuksessa saavutettavaan kielitaitoon. Koulutuksenaikaista arviointia ja erillistä päättövaiheeseen kehitettyä testiarviointia yhdistämällä saatujen tulosten mukaan peruspolun opiskelijoista 27 % ylsi tavoitteeksi asetetulle B1.1.-tasolle kaikilla osa-alueilla. Valtaosa tutkimukseen osallistuneista saavutti vähintään A2.2.-tason. Puhumistaidossa kehitys oli yleisesti ottaen vahvaa: peruspolun opiskelijoista 80% ja hitaan polun opiskelijoistakin 20 % ylsi kotoutumiskoulutuksen aikana tasolle B1.1 tällä osa-alueella.

Yleisten kielitutkintojen laajoista pitkittäisaineistoista sekä niihin perustuvasta tutkimuksesta voidaan muodostaa selvästi kattavampaa kokonaiskuvaa siitä, millaisista lähtökohdista ja missä ajassa tietyille taitotasoille päästään. Yleisten kielitutkintojen osallistujat saavat erillisen arvion eri osataidoista (puhuminen, kirjoittaminen, puheen ymmärtäminen ja tekstin ymmärtäminen).

32 Seilonen ym. 2016; Seilonen & Suni 2023.

33 Sjösvärd & Braddell 2017.

34 Heini 2023; JYU. Well 2024.

Esimerkiksi vuosina 2012-2021 kaikista suomea 1-3 vuotta opiskelleista suomen kielen keskitason tutkinnon suorittajista (n = 43 979) alle B1-tason jäi eri osa-alueilla 21–41%; ymmärtämistaidoissa nämä osuudet olivat pienimmät ja puhumis- ja kirjoittamistaidoissa suurimmat. Saman pitkittäisaineiston perusteella vasta 10 vuotta tai pidempään suomea opiskelleiden ryhmässä vähintään 70 % saavutti myös kirjoittamisen osataidoissa taitotason B1 eli sen tason, jota kotoutumiskoulutuksessa tavoitellaan ja myös esimerkiksi kansalaistamisessa vaaditaan. Huomattakoon kuitenkin, että tässä yhteydessä mainittu suomen kielen opiskeleminen on todennäköisesti ollut luonteeltaan osa-aikaista.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso B1.1 on osalle oppijoista ylivoimainen.

Kun kielitaidon kehitystä suhteutetaan maassaoloaikaan, voidaan erillisen, vuonna 2014 kerätyn aineiston perusteella myös havaita, että 70 % yleisten kielitutkintojen keskitason tutkinnon osallistujista ylsi 5-9 vuodessa yleistasolle B1, mutta heistä lähes 40%:lla kirjoittamisen osa-alue oli vielä siinä vaiheessa tätä alemmalla tasolla. Vain noin yksi seitsemästä saavutti näiden tulosten mukaan kussakin osataidossa B2-tason 5-9 vuodessa. Etenkin muualta kuin Suomen lähialueilta tulevilla on myös aiemmassa tutkimuksessa havaittu yhteys yleistaitotason B2 saavuttamisen ja keskimäärin yli kymmenen vuoden maassaoloajan välillä.³⁵

Kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso B1.1. saavutetaan varmimmin puhumistaidossa.

Kuten edellä on jo käynyt ilmi, eri osataidot kehittyvät tyypillisesti hieman eri tahtiin siten, että ymmärtämistaidot kehittyvät tuottamistaitoja nopeammin. Keskitason tutkintoon osallistuva saavuttaa B1-tasoa vastaavan suomen taidon todennäköisimmin ensimmäiseksi tekstin ymmärtämisessä, sitten puheen ymmärtämisessä, ja vasta tämän jälkeen puhumisessa ja viimeiseksi kirjoittamisessa.³⁶ Kirjoittaminen on Yleisten kielitutkintojen suomen tutkintoihin osallistuvilla yleisesti heikoin taito, ja se on myös vahvimmin yhteydessä koulutustaustaan. Sen kehittyminen B-tasolle eli itsenäisen kielenkäyttäjän tasolle edellyttää melko pitkää suomen kielen opiskelua etenkin niillä, joilla luku- ja kirjoitustaitoa ei ennestään juuri ole tai se on hankittu muulla kuin latinalaisiin aakkosiin perustuvalla kirjoitusjärjestelmällä.

Tulokset vastaavat melko hyvin aikuisten maahanmuuttaneiden omaa käsitystä kielitaidostaan. Yleisten kielitutkintojen osallistujakyselyjen perusteella ymmärtämistaidot arvioidaan tyypillisesti omia tuottamistaitoja vahvemmaksi ja kirjoittaminen koetaan heikoimmaksi.³⁷

Maahanmuuttaneiden omia arvioita kielitaidostaan on karotettu myös erillisissä kyselytutkimuksissa. Noin 63 prosenttia vuosina 2022–2023 toteutettuun MoniSuomi-kyselytutkimukseen vastanneista maahanmuuttaneista arvioi suomen tai ruotsin kielen taitonsa vähintään keskitasoiseksi. Sekä vuosina 2018–2019 toteutetun FinMonik-tutkimuksen että aiemman UTH-tutkimuksen ja tuoreen tilapäistä suojelua koskevan selvityksen perusteella kielitaidon puute on yksi maahanmuuttaneiden aikuisten merkittävimmistä työllistymisen esteistä Suomessa. Jo keskitason kielitaidon saavuttaminen kuitenkin pa-

Kielitaidon tasolla on erityisen suuri merkitys korkeakoulutettujen työmarkkina-aseman kannalta.

35 Pöyhönen ym. 2010.

36 Honko, Ahola & Hirvelä 2021.

37 Tarnanen & Pöyhönen 2011.

rantaa korkeintaan perusasteen suorittaneiden asemaa työmarkkinoilla selvästi. Korkeasti koulutetuilla merkittävin muutos tapahtuu tältä osin vasta keskitasolta edistyneen tasolle siirtymisen myötä.³⁸

Muita kielitaidon kehityksen eroja selittäviä tekijöitä

Erot sosiaalisissa verkostoissa ja suomen kielen käytössä heijastuvat olennaisella tavalla siihen, millaisia kielenoppimisen mahdollisuuksia kunkin arjessa tarjoutuu, mutta vaikuttavia tekijöitä on muitakin.

Aiempi koulutustaso on erittäin keskeinen suomen kielen taidon kehittymiseen liittyvä tekijä.³⁹ Siihen kytkeytyvät mm. luku- ja kirjoitustaidon taso sekä kokemus formaalista koulutuksesta ja usein myös vieraiden kielten oppimisesta. Yleisten kielitutkintojen vuosien 2012–2020 osallistujatietojen perusteella korkea koulutustaso on yhteydessä nopeampaan kielenoppimiseen ja korkeamman kielitaitotason saavuttamiseen. Koulutus myös parantaa mahdollisuuksia oman osaamisen osoittamiseen testilanteessa.⁴⁰ Ne, joilla ei ole koulutustaustaa tai joiden koulutuspolku on ollut lyhyt tai katkonainen, tarvitsevat puolestaan uuden kielen oppimiseen muita enemmän aikaa.

Myös **kielitaustaan sekä kulttuuriseen etäisyyteen liittyvät tekijät** vaikuttavat siihen, kuinka nopeaa kielen sekä siihen kietoutuvien sisältöjen, muiden taitojen, tapojen ja normien oppiminen on. Vironkielisille läheltä tulevana lähisukukielen puhujina esimerkiksi sekä äidinkielen piirteet että kulttuurinen ja maantieteellinen läheisyys toimivat oppimista tukevana tekijöinä. Yleisten kielitutkintojen laajan pitkittäisaineiston (2012–2017) perusteella suomen kielen keskitason tutkintoon osallistuneet vironkieliset menestyivät selvästi muita kieliryhmiä paremmin kaikissa tutkintoon kuuluvissa osataidoissa, vaikka monikaan heistä ei asunut Suomessa pysyvästi. Erityisesti ymmärtämistaidoissa B2-tasolle yltäneiden osuus on virolaisten keskuudessa suuri.

Monipuolinen kielenkäyttö on tärkeää kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisen kannalta. Korkeankin kielitaidon saavuttaminen on joillekin S2-oppijoille mahdollista ilman muodollisia kieliopintoja, mikä on nähtävissä Yleisten kielitutkintojen ylimmän tason tutkintoon osallistuneiden pitkittäisaineistosta. Heistä n. 6–7 % yltää tasolle C1 kaikissa osataidoissa ilman kieliopintoja tai alle vuoden opiskelulla ja lähes kolmannes 1–3 vuoden opinnoilla kaikissa muissa osataidoissa paitsi kirjoittamisessa. Tämän taustalta löytyy runsaasti muita S2-oppimista tukevia tekijöitä, kuten perhesiteitä Suomeen tai suomenkielisiin, aktiivista itseopiskelua sekä mahdollisuus aktiiviseen kielenkäyttöön ja kielitaidon kehittämiseen vapaa-ajalla tai työssä.

38 Larja & Sutela 2015; Martelin ym. 2020; Työ- ja elinkeinoministeriö 2023.

39 ks. esim. Seppälä 2022.

40 Ahola & Hirvelä 2016.

Lopuksi

Maahan muuttaneiden aikuisten toisen kielen oppimisen edistämiseksi olisi tärkeää ottaa huomioon lopuksi esitetyt näkökulmat, jotka liittyvät kielikoulutukseen, vuorovaikutukseen ja kielen oppimiseen työpaikoilla

Kielikoulutus

- Kielikoulutuksen toteutuksessa on tärkeää sitoutua ajantasaisiin pedagogisiin lähtökohtiin, tavoitteisiin ja käytänteisiin.
- Kielikoulutukseen ohjaamisessa on tunnistettava ja huomioitava kunkin oppijan koulutustausta, aiemmin hankittu osaaminen sekä oppimisvalmiudet ja -esteet.
- Kielenoppimista on edistettävä ja tuettava tavoitteellisesti myös koulutuksen ulkopuolella ja kotoutumissuunnitelman voimassaolon päätyttyä.
- Kielenoppimiselle on annettava aikaa. Esimerkiksi kielitaitotason B.1.1 saavuttaminen kestää monilla toisen kielen oppijoilla yli kolme vuotta. Laadukkainkaan kielikoulutus ei voi nopeuttaa oppimisprosessia rajattomasti.
- Vahvojen tekstitaitojen saavuttaminen suomen kielessä ja monipuolinen englannin kielen taito ovat erityisen tärkeitä korkeakoulutusta edellyttäviin asiantuntijatehtäviin tähtäävillä, mutta myös monissa ns. suorittavan tason tehtävissä. Näiden taitojen oppimiseen tulisi tarjota nykyistä paremmat mahdollisuudet.

Vuorovaikutus

- Maahanmuuttaneiden mahdollisuuksia käyttää ja oppia toista kieltä arjessaan voi jokainen tukea omilla kielellisillä valinnoillaan - esimerkiksi selkeyttämällä puhettaan keskustelukumppanin taitojen mukaan.
- Organisaatiossa on tärkeää huomioida toisen kielen käyttäjien kielelliset tarpeet käyttämällä tarvittaessa selkokieltä asiakasviestinnässä.
- Kielelliseen saavutettavuuteen digitaalisissa ympäristöissä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kieli työpaikalla

- Työelämän kielitaitotarpeet vaihtelevat tehtävä- ja tilannekohtaisesti. Rekrytoinnissa ja työnjaosta sovittaessa on hyvä tiedostaa, että kielitaito kehittyy myös työssäoloaikana eikä sen siten tarvitse olla ”valmis” työsuhteen alkaessa.
- Työyhteisöissä on tärkeää neuvotella kielellisistä käytänteistä ja ottaa huomioon toista kieltä käyttävien työntekijöiden ja harjoittelijoiden yksilölliset kielellisen tuen tarpeet sekä kielenoppimistavoitteet ja -mahdollisuudet.
- Työelämässä olevien maahanmuuttaneiden kielenoppimista kannattaa tukea paitsi arjen vuorovaikutuksen tasolla myös nimettyjen kielimentoreiden ja työpaikalle tuodun kielikoulutuksen avulla.

Lähteet

- Abrahamsson, N., & Hyltenstam, K. 2008. The robustness of aptitude in near-native second language acquisition. *Studies in Second Language Acquisition*, 30 (4), 481–509.
- Ahola, S. & Hirvelä, T. 2016. Mikä merkitys osallistujan taustatekijöillä on menestymiseen kielitestissä? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 7(4). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2016/mika-merkitys-osallistujan-taustatekijoilla-on-menestymiseen-kielitestissa>
- Arvonen, A, Katva, L. & Nurminen, A. 2010. *Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen*. PS-kustannus.
- Haikala, R. 2015. *Akateemisten S2-puhujien kielenkäyttötilanteet ja kielenoppimisen mahdollisuudet työharjoittelussa*. Maisterintutkielma, Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/46373>
- Heini, V. 2023. *Jalkautuva S2-opettaja ja koulu yhteisö kielenoppimisen tukena: koulunkäynninohjaajina toimivien kokemuksia*. Maisterintutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Hirard, T. & Eskola-Kronqvist, E. 2018. *Urareitti-hankkeen satoa - Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen*. HAMK:in e-julkaisuja 6/2018. Hämeenlinna: Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu.
- Honko, M., Ahola, S., & Hirvelä, T. 2021. Vironkielisten osallistujien kielitaito Yleisten kielitutkintojen suomen kielen testissä. *Lähivõrdlusi - Lähivertailuja*, 31, 114–152. <https://doi.org/10.5128/lv31.04>
- Honko, M., & Tervola, M. 2023. ”Opiskelen joka päivä vaikka on raskasta”: monikielisten korkeakouluopiskelijoiden kuvauksia suomenkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelusta. – N. Hynninen, I. Herneaho, E. Sippola, J. Isosävi, & M. Yang (toim.), *Kieli ja osallisuus. Språk och delaktighet. Language and participation*. AFinLA:n vuosikirja 2023. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA, 107–137. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.127096>
- Huhta, A., Tammelin-Laine, T., Hirvelä, T., Neittaanmäki, R., & Stordell, E. 2017. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tulosten ennustaminen lähtötason arviointien perusteella. *Aikuiskasvatus*, 37(3), 190–204, 248. <https://doi.org/10.33336/aik.88429>
- Huhta, A., Nieminen, L., Suni, M., & Tarnanen, M. 2019. Oppiminen toisella kielellä. – T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen, & T. Siiskonen (Eds.), *Oppimisen vaikeudet*. Niilo Mäki Instituutti. 160–179).
- Ilikkanen, P. 2020. *The Role of Language in Integration: A Longitudinal Study of Migrant Parents' Trajectories*. JYU Dissertations 289. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Intke-Hernandez, M. 2020. Maahanmuuttajaäitien arjen kielitarinat: etnografinen tutkimus kieliyhteisöön soaalistumisesta. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/321636>
- Integra 2021. Marginaalista valtavirtaan – JYU Integra. *Loppuraportti ja kansallinen selvitys korkeakoulutettujen ja korkeakoulukelpoisten maahanmuuttaneiden kouluttautumisen nykytilasta ja tulevaisuudesta Suomen yliopistoissa*. https://movi.jyu.fi/fi/kehittamistyo/integra/jyu-integra_marginaalista_valtavirtaan.pdf
- JYU.WELL 2024. Vaikuttavuustutkimus terveydenhuollon S2-koulutusinterventioista [Suomalainen, Suni & Honko 1.4.2024] <https://www.jyu.fi/fi/uutinen/vaikuttavuustutkimus-terveydenhuollon-s2-koulutusinterventioista>
- Jäppinen, T., & Komppa, J. 2022. Buustia oppimiseen – kansainväliset osaajat kotimaisten kielten taitajiksi. *Suomenopettajat 2022/1*, 12–14.

- Kotilainen, L., Kurhila, S. & Kalliokoski, J. (toim.) 2019. *Kielen oppiminen luokan ulkopuolella*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kotilainen, L., S. Kurhila & I. Lehtimaja 2022. Monikielinen työpaikka – tehokkuuden, vaivattomuuden vai kielennoppimisen ehdoilla? *Kielikello* 2022/1. <https://www.kielikello.fi/-/monikielinen-ty%C3%B6paikka>
- Kuorelahti, S. 2022. Kielenoppimisen paikkoja ravintola-alalla: työpaikkaohjaajien kokemuksia maahanmuuttototaustaisten opiskelijoiden ohjaamisesta. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/81689>
- Kim, J., Toivola, M., Heikkola, L. M. & Saloranta, A. 2022. Saisinko puhua suomea? *Kielikello* 3/2022. <https://www.kielikello.fi/-/saisinko-puhua-suomea>
- Latomaa, S. & V. Tuomela 1993. Suomi toisena vai vieraana kielenä? *Virittäjä* 97(2), 238–245.
- Larja, L & Sutela, H. 2016. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalais-taustaisella – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula (toim.) *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Tilastokeskus, 71–82.
- Lehtimaja, I., A. Virtanen & M. Suni 2021. Finnish L2 proficiency for working life: towards research-based language education and supervision practices. *Nordand: Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 16 (1), 57–76.
- Leskinen, K. 2023. Monikieliseksi osaajaksi: korkeakoulutaustaisten maahanmuuttaneiden koulutus- ja työelämäpolkuja ja kokemuksia kielestä. – N. Hynninen, I. Herneaho, E. Sippola, J. Isosävi, & M. Yang (toim.), *Kieli ja osallisuus. Språk och delaktighet. Language and participation*. AFinLAN vuosikirja 2023. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 138-165. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.127131>
- Lønsmann, D. 2020. Language, employability and positioning in a Danish integration programme. *International Journal of the Sociology of Language* 264, 49–50. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2020-2093>
- Martelin, T., Nieminen, T., Väänänen, A. & Toivanen, M. 2020. Työ ja työllistymisen esteet. - H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja. (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019*. Raportti 1/2020- Helsinki: THL, 49–60. <https://urn.fi/URN:ISBN:978>
- Mustonen, S., & Puranen, P. 2021. Kielitietoiset käytänteet tukemassa maahanmuuttototaustaisten opiskelijoiden kiinnittymistä ammatilliseen koulutukseen. *Kasvatus*, 52 (1), 65–78. <https://doi.org/10.33348/kvt.107965>
- Männistö, M. 2020. ”Minäkin olin iloinen, mutta en sanonut heti kyllä.” – viestintätaidot, autonomia ja valta osallisuuskokemuksen rakentajina työelämäjaksolla. – S. Grasz, T. Keisanen, F. Oloff, M. Rauniomaa, I. Rautiainen & M. Siromaa (toim.) *Menetelmällisiä käännteitä soveltavassa kielentutkimuksessa – Methodological Turns in Applied Language Studies*. AFinLAN vuosikirja 2020. Suomen Soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA. 198–214. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.89464>
- Ndomo, Q. (2024). *The working underclass : highly educated migrants on the fringes of the Finnish labour market* [Doctoral dissertation]. University of Jyväskylä. JYU dissertations, 744. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9906-3>
- OPH 2022. *Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:1a. Opetushallitus.
- Raunio, P. 2013. *Työhön Suomeen? Tutkimus työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvistä koulutusprosesseista*. Acta Electronica Universitatis Tampereensis 1331. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9209-9>
- Ruuska, K. 2020. *At the nexus of language identity and ideology: Becoming and being a highly proficient second language speaker of Finnish*. JYU Dissertations 309. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8366-6>.

- Ruuska, K. (2023). Kuinka nopea on kotoutumiskoulutuksen nopea polku? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*.14(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2023/kuinka-nopea-on-kotoutumiskoulutuksen-nopea-polku>
- Saarikivi, J. & J. Koskinen 2023. *Monikielistä sivistystä vai englanninkielisiä ratkaisuja? Selvitys yliopistojen kieli- valinnoista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:24. Opetus ja kulttuuriministeriö.
- Sandwall, K. 2013. *Att hantera praktiken – Om sfi-studerandes möjligheter till interaction och lärande på praktikplatser*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 20. Göteborgs Universitet.
- Schleicher, N. & M. Suni 2021. Healthcare professionals on the move: investing in learning a new language for work. *Lähiavårdslusi –Lähiavertailuja*, 31, 191–228. doi:10.5128/LV31.06
- Seilonen, M., Suni, M., Härmälä M. & Neittaanmäki, R. 2016. Ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu terveydenhuollon alalla. – A. Huhta & R. Hildén (toim.) *Kielitaidon arviointitutkimus 2000-luvun Suomessa*. AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 9. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA, 110–141. <https://journal.fi/afinla/article/view/60850>
- Seppälä, T. 2022. Koulutustaustan ja lähtötaitotason merkitys suomen kielen oppimiselle kotoutumiskoulutuksessa. *Puhe ja kieli*, 42 (1), 17–44. <https://doi.org/10.23997/pk.119692>
- Seppälä, T. 2022. Suomenoppijoiden toimijuus kotoutumiskoulutuksen yksilöllisissä ratkaisuihin. – T. Seppälä, S. Lesonen, P. Iikkanen, & S. D'hondt (toim.), *Kieli, muutos ja yhteiskunta*. AFinLA:n vuosikirja 2022. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA, 261-287. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.114594>
- Scotson, M. 2020. *Korkeakoulutetut kotoutujat suomen kielen käyttäjinä: toimijuus, tunteet ja käsitykset*. JYU dissertations 271. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8259-1>
- Sjösvärd, K. & Braddell, A. 2017. Using workplace learning to support the linguistic integration of adult migrants – lessons from a decade of work in Sweden: Some lessons from research. – J-C. Beacco, H-J. Krumm, D Little & P Thalgot (eds.) *The Linguistic Integration of Adult Migrants / L'intégration linguistique des migrants adultes*. De Gruyter Mouton, 321-328. <https://doi.org/10.1515/9783110477498-044>
- Suomalainen, M. 2023. *Suomen kielen ja sairaanhoidon integroidun oppimisen tuki kokemuksia ja käytänteitä*. Maisterintutkielma, Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/87973>
- Suni, M. 2011. Missä ja miten maahanmuuttajat kehittävät ammatillista kielitaitoaan? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 13 (2), 8–22.
- Suni, M. 2024. Extended seasons: language learning and employment trajectories of highly educated Ukrainian women fleeing the war. Conference paper, Nordand: Nordic languages as second languages. Stockholm 13.6.2024.
- Suni, M., & Tammelin-Laine, T. 2020. Language and Literacy in Social Context. – J. K. Peyton, & M. Young-Scholten (eds.), *Teaching Adult Immigrants with Limited Formal Education: Theory, Research and Practice*. Multilingual Matters, 11-29.
- Strömmer, M. 2017. Mahdollisuuksien rajoissa: Neksusanalyysi suomen kielen oppimisesta siivoustyössä. *Jyväskylä Studies in Humanities* 336. Jyväskylän yliopisto.
- Tammelin-Laine, T. 2015. Aletaan alusta. *Luku- ja kirjoitustaidottomat aikuiset uutta kieltä oppimassa*. *Jyväskylä Studies in Humanities* 240. Jyväskylän yliopisto.
- Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. 2011. Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. *Puhe ja kieli* 31 (4), 139–152.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2023. Selvitys tilapäistä suojelua saavista työvoimapalvelujen asiakkaina ja työmarkkinoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:42. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Tervola, M. 2019. *Maahanmuuttajalääkärien suomen kielen taito ja kielitaitotarpeet: Erityisalan kielitaidon näkökulma lääkärin työhön*. Tampere University Dissertations 92. Tampereen yliopisto.

Vartiainen, P., Koskela, M. & Pitkänen, P. 2018. *Sairaanhoidtajia Filippiineiltä. Näkökulmia kestävään kansainväliseen rekrytointiin*. Tampere University Press.

Vaarala, H., Reiman, N., Jalkanen, J., & Nissilä, L. 2016. *Tilanne päällä! Näkökulmia S2-opetukseen*. Oppaat ja käsikirjat, 2016:1. Opetushallitus.

Viinanen, J. 2024. Kielibuusti.fi-sivusto tarjoaa malleja ja työkaluja korkeakoulutettujen kansainvälisten osaajien kielenoppimiseen ja sen tukemiseen – käyttäjä- ja käytettävyytutkimus ohjaa jatkokehitystä. *Kieli, koulu- ja yhteiskunta*.15(1). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulu-ja-yhteiskunta-helmikuu-2024/kielibuusti-fi-sivusto-tarjoaa-malleja-ja-tyokaluja-korkeakoulutettujen-kansainvalisten-osaajien-kielenoppimiseen-ja-sen-tukemiseen-kayttaja-ja-kaytettavyystutkimus-ohjaa-jatkokehitysta>

Kysymykset ja kommentit osoitteeseen
kotoutumisenosaamiskeskus@gov.fi